

تربیت اخلاق علمی با معیار قرآن

زهرا عزیزی

کارشناسی علوم تربیتی آموزش و پرورش حکم

چکیده

تربیت اخلاقی از جمله مهم‌ترین تعالیم اسلام است و موجبات رشد و نمو انسان را فراهم می‌آورد و تربیت علمی شامل تشویق به یادگیری علم در تمام زمینه‌های عقلی، نقلی و تجربی است. این نوشتار کوشیده است با مفهوم شناسی تربیت اخلاقی و علمی و بیان اهداف مربوطه ابتدا به تعریفی جامع از این دو دست یابد و آنگاه به بیان معیارهای قرآنی تربیت علمی ارتباط تربیت اخلاقی در بعد علمی با ربوبیت حق تعالی - که بدون ارتباط با خدای متعال دست یابی به اصول تعلیم و تربیت امکان پذیر نیست - بپردازد. در این تحقیق معیار تصحیح دانسته‌ها در تربیت علمی، آسیب‌ها و فرایندهای آسیب‌زدایی؛ معیارهای ارزش‌گذاری و تحصیل‌بایسته‌ها در تربیت علمی تبیین شده و با نشان دادن روش‌های تربیت اخلاقی و علمی اصول تربیت علمی و اخلاقی - آنگونه که قرآن بر آن تاکید دارد - ارائه شده است. اصولی که شناخت دقیق و عمل به آن موجب سعادت و کامیابی انسان و جامعه می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: تعلیم، تربیت، قرآن، تربیت علمی، تربیت اخلاق

مقدمه

مهم‌ترین اصول و مبانی نظام تعلیم و تربیت اسلامی در قرآن و در سیره ائمه اطهار علیهم‌السلام بر محور شناخت خدا، انسان و هستی، و به عبارت دیگر، ایمان به اصول و فروع دین اسلام و اخلاق استوار است. شناخت استعدادها و رشد و پرورش آنها نیز به عنوان فاکتوری بسیار مهم در این زمینه همواره مورد توجه بوده است. ائمه (ع) به عنوان مفسران قرآن با توجه به شرایط حاکم بر جامعه، سعی در توجه مسلمانان به این اصول زیربنایی داشتند تا از این طریق، به اهداف نظام اسلامی دست یابند؛ زیرا تلاش آنان در تعلیم و تربیت مسلمانان زمانی سودبخش است که مترقی به اصول موضوعه اسلام ایمان و اعتقاد داشته باشد. به همین دلیل، یکی از مواد آموزشی آنان در جهت تربیت مردم، آموزش معارف اخلاق اسلامی در زمینه علمی و دانش‌اندوزی بوده است. از جمله اهداف تربیتی نظام تعلیم و تربیت اسلامی که هم در قرآن کریم به طور مکرر به آن اشاره شده و هم پیامبر (ص) و ائمه علیهم‌السلام در تعلیم و تربیت به آن توجه ویژه داشتند و همواره بر آن تاکید فراوان می‌ورزیدند، توجه دادن مسلمانان به تربیت دینی، آداب اجتماعی، تقوای الهی و رشد تربیت اخلاقی است. «تربیت اخلاقی» عبارت از مجموعه‌ای از اعمال عمدی و هدفدار به منظور آموزش گزاره‌های معتبر دین به افراد است، به نحوی که آنان در نظر و عمل به آن آموزه‌ها متعهد گردند. از این رو با توجه به این حقیقت، تمامی اعمال و رفتار انسانی معنا پیدا می‌کند. لازم به ذکر است که در زمینه رشد و تعالی اخلاق و تربیت اخلاقی مردم، اولین گام خودسازی مرتبی است؛ چنان‌که امام علی علیه‌السلام می‌فرمایند: هر کس خود را پیشوای مردم می‌خواهد، باید پیش از ادب کردن دیگران به ادب کردن خود بپردازد و باید که ادب کردن دیگران به کردار باشد و نه به گفتار (داوودی، ۱۳۸۶).